

CREDO.

Laatst kreeg ik het verzoek om een lezing te houden over de betekenis van de belijdenis voor ons persoonlijk geloof. Dat lijkt mij een belangrijk onderwerp. Voor velen bestaat er een meer of minder grote tegenstelling tussen het eigen geloof en de belijdenisgeschriften van de kerk. Daarom is het goed om de verhouding tussen beiden ons goed in te denken. In dit thema-artikel geef ik daarom een op onderdelen aangepaste versie van genoemde lezing.

Met de verhouding tussen ons persoonlijk geloof en de belijdenis van de kerk kunnen we snel klaar zijn. Eigenlijk is er maar één woord nodig om die te laten zien. Dat ene woord is het eerste woord van de apostolische belijdenis, 'credo.' We gebruiken dat ook wel als naam voor deze belijdenis: 'het Credo.' In onze taal heb je er twee woorden voor nodig: 'Ik geloof.' Daar ligt alles in. *IK* geloof. Het is een persoonlijke belijdenis. En deze wordt ook iedere zondag door de gemeenschap van de kerk beleden. Mijn persoonlijke belijdenis is ook de belijdenis van de kerk. En, omgekeerd, de artikelen die de kerk belijdt zijn mijn eigen belijdenis. Credo - zo eenvoudig ligt in de grond van de zaak de verhouding tussen het één en het ander. Laat ik dat in het vervolg verder uitwerken.

Belijdenis is persoonlijk.

De belijdenis van het geloof is een persoonlijke belijdenis. Het is per definitie een persoonlijke belijdenis. Want geloven is persoonlijk. Je kunt niet geloven omdat je ouders het zeggen. Het kan ook niet op gezag van ambtsdragers, of van de kerk. Geloven is een werkwoord. Het is een activiteit van onszelf. Als het geen persoonlijk geloof is, is het ook geen geloof. Geloven is ook een tweeling. Paulus schrijft 'Indien gij met uw mond belijdt dat Jezus Heer is en met uw hart gelooft dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, zult gij behouden worden' (Rom.10). Met uw mond belijden en met uw hart geloven, het samengaan van belijden en geloven is de weg van behoud. We zijn geroepen om te geloven (Ef.4). Daarmee zijn we tegelijk geroepen om ons geloof te belijden (I Pt.2). Geloven en belijden hoort bij elkaar. Daar worden we aan herinnerd als het om onze christennaam gaat. Ik denk aan zondag 12. Ik wordt een christen genoemd omdat 'ik door het geloof (!)een lid ben van Christus en deel heb aan zijn zalving om als profeet zijn naam te belijden(!)' Het staat er heel persoonlijk: *Ik* ben door het geloof een lid van Christus. En die geloofsband die mij aan Hem verbindt betekent dat ik zijn naam belijden ga. Dat is mijn persoonlijke belijdenis. Daarbij denkt zondag 12 niet aan uitdragen van mijn persoonlijke geloofservaringen, wat ik in de relatie met Christus beleef. Het gaat om het belijden van de Christus. Het gaat om zijn naam.

Belijdenis is kerkelijk.

Het Credo is niet allen een persoonlijke belijdenis. Het is tegelijk de belijdenis van de kerk. Geloven is wel persoonlijk (anders is het geen geloof) maar het is niet privé. Laten we dat in onze individualistische tijd goed in het oog houden! Vandaag wordt nogal eenzijdig ingezet op de relatie met Christus. Je moet in Hem geloven en een persoonlijke band met Hem hebben. De kerk komt voor velen alleen in beeld als de gemeente waar je met jouw eigen geloofsbeleving je thuis voelt. Maar je bent niet alleen een lid van Christus, maar ook van het lichaam van Christus, zijn gemeente. Geloof en kerk horen bij elkaar. En dat is niet een kerk waar we onzichtbaar in opgenomen zijn. Het is ook niet de kerk die we kiezen omdat we ons er geboren zijn of omdat we ons er thuis voelen. Nee, ook hier zijn we geroepen heiligen. We zijn geroepen om de eenheid van de gemeente te onderhouden. Het is één lichaam en één Geest (Ef.4). Het geloof dat we belijden is het 'katholieke geloof, het 'algemeen ontwijfelbaar christelijk geloof.' Credo, ik geloof. Maar we kunnen met de geloofsbelijdenis van Nicea ook zeggen 'credimus' – wij geloven. Of zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis begint: 'Wij geloven met het hart en belijden met de mond.' Deze belijdenis is gemaakt (zoals het op de titelpagina staat) 'met een ghemeyn accoord door de gheloouighe die in de Nederlanden ouer al verstroyt zijn.' Het is een gemeenschappelijke overeenstemming.

Zonder kerk kunnen we niet geloven. Principieel kan dat niet: De Here wil het niet. Ook praktisch kan dat niet. Door het onderwijs van de kerk komen we tot geloof. Door belijdenis en doop worden we ingelijfd bij de kerk. Dat zie je ook bij de oorspronkelijke functie van het Credo in de oude kerk. Deze belijdenis werd door een ongelovige afgelegd wanneer hij door de doop bij de kerk werd ingelijfd. Zo fungeert het Credo nog altijd. Wij vragen het anders dan vroeger, maar nog altijd wordt een volwassene die tot geloof gekomen is en bij de openbare geloofsbelijdenis van hen die als kind gedoopt zijn, gevraagd naar instemming met de twaalf artikelen van het geloof. Zo ben je lid van de kerk, doordat je persoonlijk met de gemeenschappelijke belijdenis instemt.

Catechismus als voorbeeld.

De catechismus is daar een heel mooi voorbeeld bij. Ze is opgezet als een leerboek om het evangelie te onderwijzen. De vorm spreekt ons vandaag niet zo aan. Het lijkt een vraag en antwoordspel over geloofswaarheden. Dat geeft het een wat droge en intellectuele indruk. Dat idee bestaat toch al vaak over de leer van de kerk. Het lijkt zoiets als 'de theorie van het geloof.' En de theorie is niet alles. Daar moet de praktijk nog bijkomen. De praktijk is dan de beleving van het geloof als persoonlijk geloof. De leer van de kerk is niet zomaar mijn persoonlijke belijdenis. Er wordt een onderscheid ervaren tussen de belijdenis en het persoonlijk geloof.

Als je de catechismus leest, zie je toch iets anders. Valt het niet op dat de catechismus een heel *persoonlijke* toon heeft? Dat is direct in de eerste vraag

en antwoord al het geval: 'Wat is uw enige troost?' Dat is een vraag die je in de praktijk van het leven zomaar gevraagd kan worden. Het zal dan anders worden gezegd. Maar als een collega vraagt 'wat geloof jij eigenlijk', dan vraagt hij in feite precies hetzelfde als zondag 1. Op deze persoonlijke vraag kan alleen een persoonlijk antwoord gegeven worden. Zo is het antwoord ook: 'Dat ik met lichaam en ziel het eigendom van Christus.' De bedoeling is niet om een stukje theorie, een aangeleerd lesje, bij te brengen. Het doel is dat de 'leerling in het geloof' persoonlijk in de Here Jezus leert geloven en Hem leert belijden. Deze insteek houdt de catechismus ook vol. Hoe vaak gaat het niet over 'ik' en 'mij' en het gemeenschappelijke 'wij'? Telkens wordt ook gevraagd: 'wat hebt u eraan dat u dit alles gelooft' 'Wat voor nut heeft het', enz. Het gaat niet om intellectuele geloofswaarheden. Het is niet zoiets als de theorie van het geloof. De kerk als lichaam van Christus onderwijst het geloof als *persoonlijk* geloof. De belijdenis van de kerk en ons persoonlijk geloof schuiven ineen. Geloven doe je in de gemeenschap van de kerk.

Eén naam.

Ik maakte al een opmerking over de inhoud van onze belijdenis. Met zondag 12 zijn we geroepen om de naam van Christus te belijden. De Here vroeg eens 'Wie zeggen de mensen dat Ik ben.' Hij vroeg aan Petrus: 'Wie zegt gij dat ik ben?' En het antwoord van Petrus was: 'Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God' (Matth. 16) Dat was ook het persoonlijk antwoord van Martha in Joh. 11. Toen de Here Jezus haar vroeg of zij geloofde dat Hij de opstanding en het leven was, beled zij: 'Ik heb geloofd dat Gij zijn de Christus, de Zoon van de levende God.' Die vraag en dat antwoord blijven aan de orde, ook in onze 21ste eeuw. Het is de enige naam waardoor mensen kunnen behouden worden (Hand.4). Belijdenis-doen is altijd de naam van Christus belijden.

Veel artikelen.

Er is één naam, maar er zijn veel belijdenisartikelen: 12 artikelen, 52 zondagen, 37 artikelen van de Nederlandse geloofsblijdenis. De Dordtse Leerregels tellen 5 hoofdstukken die allemaal weer in veel artikelen zijn onderverdeeld. Er is één naam maar er lijken vele waarheden te zijn. De belijdenissen lijken een database van geloofswaarheden, een opsomming van gegevens uit de bijbel. Het geloof lijkt een artikeltjesgeloof.

Daar kan niet iedereen mee uit de voeten. Het gaat er toch om dat je in de Here Jezus gelooft? En kijk eens hoe het in de kerkgeschiedenis is gegaan: bij elke nieuwe belijdenis nam de verdeeldheid toe. De belijdenis gaat ten koste van de eenheid van de kerk. De leus is wel bekend die beweert 'de Heer verenigt maar de leer verdeelt.' Vervolgens zie je christenen graag een terugtrekkende beweging maken. van de vele artikelen trekt men zich terug op de ene naam. Het komt er op aan dat je in de Here Jezus gelooft. De kerkgrenzen zijn niet zo belangrijk meer, als je maar in Christus gelooft. Samen in de naam van Jezus.

In deze terugtocht wordt de persoonlijke relatie met Christus uitgespeeld tegen de belijdenis van de kerk. De ervaring van die persoonlijke relatie wordt belangrijker gevonden dan de kerk met haar belijdenis en haar grenzen. De belijdenis is niet persoonlijk. Ze is ook al oud. Dat document kun je beter in het historisch museum opbergen, omdat wij ons geloof niet meer op die wijze beleven.

Het zal duidelijk zijn dat men op deze manier onder de vlag van Christus' naam, te velde trekt tegen het confessioneel-gereformeerd karakter van het geloof en van de kerk.

Groeien in het geloof.

Daar is de naam van onze Heiland niet voor gegeven. De Heilige Geest wil immers dat wij steeds meer naar Christus, die het hoofd van de gemeente is, toegroeien. Dat kan alleen doordat wij ons aan de waarheid houden. Dan zijn we niet meer op en neer en heen en weer geslingerd onder invloed van allerlei wind van leer. Zo houdt apostel Paulus het de broeders en zusters in Efeze (en ons) voor. Hij spoort de filippenzen (en ons) aan om verder te gaan in het spoor dat bereikt is (Fil.3). Wij moeten met de rechte kennis van Gods wil vervuld worden (Kol.1:90). Daarin moeten wij opgroeien.

Paulus wilde niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd. Heel zijn levensactiviteit kent een sterke concentratie op de ene naam: niets anders! Maar hij heeft heel wat brieven nodig om duidelijk te maken wat Jezus Christus en die gekruisigd, betekent.

Deze en andere woorden uit de Schrift geven geen verlof om ons op een minimumbelijdenis terug te trekken. Ze vragen om een voorwaartse beweging van groei en verdieping.

Dat is toch ook naar de aard van de liefde? Geloven in de Here Jezus is dat je Hem lief hebt. De apostel wil graag dat de harten van de kolossenzen getroost zijn en in liefde verenigd worden tot alle rijkdom van een volledig inzicht en dat zij de wijsheid van God mogen kennen (Kol.2:2.3). Dringt de liefde ons er niet toe om onze geliefde Heiland steeds beter te willen kennen? In Hem, zegt Paulus, zijn al de schatten der wijsheid en kennis verborgen. Hij is de verpersoonlijking daarvan.

Al Gods beloften.

Ik gebruik expres die aanduiding: de *verpersoonlijking* van de kennis en de wijsheid van God. De Here Jezus is dus niet een leerstelling, of een dogma of een belijdenisartikel. We hebben een levende Heiland en Hij is de Persoon van de Zoon van God. Je hebt met iemand te maken. Er is dus een levende relatie mogelijk. Daar gaat het om in het geloof. Inderdaad: het gaat op de geloofsband met deze Persoon.

Intussen is Hij wel iemand over wie veel te zeggen valt en die ook veel tegen ons gezegd heeft. In Hem zijn al de schatten van Gods wijsheid van verborgen.

Hij is de verpersoonlijking van de beloften van God. En dat zijn er vele. We hebben niet met belijdenisartikelen te maken, maar met de belovende God. In zondag 7 van de catechismus wordt gevraagd 'Wat moet een christen geloven?' Het antwoord is: alles wat ons in het evangelie beloofd wordt. Vervolgens wordt in zondag 8 eerst de Drieëne God genoemd: wij geloven in God. Hij heeft zijn beloften gedaan. Door het geloof belijden we wie Hij is en wat Hij beloofd heeft, in twaalf artikelen. Wat die twaalf artikelen kort samenvatten, wordt in de catechismus uit de doeken gedaan. Dat betekent dat wij de twaalf artikelen niet kunnen losmaken van deze uitleg. Als we b.v. zeggen: 'ik geloof een heilige, algemene christelijke kerk' dan bedoelen we dat zoals het uitgelegd wordt in zondag 21. En voeg daar de belijdenis in de artikelen 27-29 van de nederlandse geloofsbelijdenis maar aan toe. We kunnen de beloften niet losmaken van Christus en Christus niet van de beloften. We kunnen ook de artikelen van het Credo niet losmaken van de uitwerking die ervan gegeven is. Christus geeft ons veel te geloven en veel te belijden. Er is een grote rijkdom waarvoor wij vele woorden nodig hebben. Zo alleen kunnen wij zeggen wat de éne naam voor ons is. Alle belijdenis is belijdenis van de Christus. Daarom zijn er veel artikelen die met elkaar onze persoonlijke en gemeenschappelijke belijdenis zijn.

Vijf functies.

Zo valt er ook iets te zeggen over de manier hoe de belijdenis van de kerk in ons persoonlijk geloof functioneert. Ik zou dan op 5 functies willen wijzen.

In de eerste plaats valt te denken aan het *geloofsonderwijs*. De belijdenis is een belangrijk hulpmiddel om ons eigen te maken wie en wat de Here Jezus voor ons wil zijn. Deze functie is het meest duidelijk bij de catechismus. Voor deze functie vervangt de belijdenis het woord van God niet, maar ze helpt wel om de omvangrijke bijbel hanteerbaar te maken, om die te lezen en te begrijpen. Zo leren we de 'taal van thuis.' De bijbelse begrippen, de woorden die in het huis van God nodig zijn om over het geloof te spreken en ook om elkaar te begrijpen.

Dat kan heel praktisch zijn. Hoe vaak staat b.v. niet zondag 1 boven een rouwadvertentie? In het verdriet grijpt men naar die bekende woorden om z'n troost te belijden. Zo vind je belijdeniswoorden ook vaak op kaarten die gestuurd worden als bemoediging in verdriet.

Als we de 'taal van thuis' niet spreken geeft dat grote moeite. Je merkt b.v. bij mensen die van het geloof vervreemden, dat ze zich soms nauwelijks meer kunnen uiten over hun geloof. Die moeite moet er wel komen, als je de woorden van het geloof niet kent.

Met deze onderwijsfunctie hangt een tweede samen: de belijdenis heeft een functie in de onderlinge *herkenning*. Doordat je dezelfde taal spreekt herken je elkaar in het geloof. Die functie is het meest duidelijk bij de Nederlandse Geloofsbelijdenis. In die belijdenis hebben we kerkelijk elkaar herkend en

vormen we de gereformeerde kerken. Zo vonden (en vinden) wij elkaar. Maar is dat niet ook zo in de persoonlijke herkenning? Hoe kunnen we in de kerk elkaar begrijpen wanneer we allemaal een andere taal spreken, allemaal andere woorden gebruiken of als we ons alleen maar op de allerindividueelste manier over ons geloof kunnen uiten? De belijdenis is onmisbaar om elkaar te herkennen en te begrijpen. Ze vormt, modern gezegd, het gemeenschappelijk referentiekader.

Ik zeg daar wel iets bij. We zijn geen letterknechten! De belijdenis is niet een magische formule die alleen maar werkt wanneer ze onveranderd uitgesproken wordt. In de tijd van de reformatie werd een heel aantal verschillende belijdenissen geschreven, die allemaal gereformeerd zijn. Het zelfde geloof kan heel gevarieerd onder woorden worden gebracht. Je bent niet verplicht om zondag 1 in een rouwadvertentie te zetten. Dat kunnen ook heel persoonlijke woorden zijn. Daarin spreekt van alles mee. Ons persoonlijk inzicht, onze leeftijd, onze levens- en geloofservaring, onze vaardigheid om eigen gedachten in eigen woorden uit te drukken. Als je veel verdriet meemaakt ga je anders spreken dan wanneer je leven over rozen gaat, enz. De belijdenis is er niet om die variatie te onderdrukken! Integendeel. Ze is er veel eerder om die variatie te ondersteunen. In alle persoonlijk variatie blijft ze belangrijk. In de gevarieerde woorden zal de gemeenschappelijke belijdenis toch doorklinken. Het zal een andere verwoording van *hetzelfde* evangelie zijn. Bovendien geeft de belijdenis onderling *vertrouwen*. Wat soms heel anders, wat soms heel nieuw, gezegd wordt, kan wel dezelfde bedoeling hebben. Als het anders wordt gezegd staat dat de eenheid van het geloof niet in de weg. Dit wekken en voeden van onderling vertrouwen zou ik de derde functie van de belijdenis willen noemen.

Daarbij geeft de belijdenis ons in de vierde plaats ook persoonlijk *bescherming*. Ze houdt ons bij het geloof dat de heiligen overgeleverd is. We zouden dan bijvoorbeeld kunnen denken aan de belijdenis van Athanasius of aan de Dordtse leerregels. Wij zijn niet de eersten die de bijbel lezen en Gods beloften geloven. Het evangelie is niet bij ons begonnen. Dat maakt ons bescheiden. We kunnen checken of onze persoonlijke inzicht wel goede inzichten zijn en of moderne antwoorden wel schriftuurlijke antwoorden zijn. Deze functie is vandaag niet de minste van alle vijf. We leven veel meer dan vroeger in een open cultuur. Via de vele moderne middelen komen allerlei dwalingen op ons af. Dat is nog veel meer dan vroeger het geval. Hoeveel dwaze inzichten worden er niet verkondigd in de 'nationale wauwelcultuur' van de media? In deze open cultuur vormt de belijdenis een persoonlijke bescherming die ons beschermt tegen de dwaling van anderen en de dwaling van ons zelf.

In het verlengde hiervan zou ik de belijdenis willen vergelijken met een *wapenarsenaal*. Het kan zomaar gebeuren dat Jehova's getuigen aanbellen om u wijs te maken dat de Here Jezus niet aan God gelijk is. Die dwaling is allang door de kerken afgewezen. Lees de belijdenis maar. Wie die kent staat sterk. Een ander voorbeeld is de moderne aandacht voor de geloofsbeleving of de

toenemende moeite met de erfzonde. In de Dordtse Leerregels wordt daar heel evenwichtig en schriftuurlijk over zowel het één als het ander gesproken. Er liggen in de belijdenis zoveel wapens! Oude dwalingen zijn niet uitgestorven. Zo komen vaak in moderne outfit terug. Veel van wat vandaag aan de man gebracht wordt hebben onze broeders en zusters vroeger al onderkend en weerlegt. Zij reiken ons wapens aan waarmee wij vandaag kunnen strijden voor het geloof dat eenmaal de heiligen is overgeleverd (Jud.vs.3).

Loffer

Er is over deze zaken meer te zeggen. Maar laat ik eindigen met wat de voornaamste functie van onze belijdenis is. In Hebr. 13 worden we opgewekt om aan de Here God voortdurend een loffer te brengen, 'namelijk de vrucht van onze lippen die zijn naam belijden.' Het loffer op de levende God die wij kennen door de naam van Jezus Christus is het hoogste doel van ieder woord dat wij belijdend spreken. Dat offer mogen wij samen met alle heiligen brengen. Wie zou wensen dat zijn stem een dissonant zou zijn? Met de belijdenis van de kerk mogen we samenstemmen in de harmonie van de grote schare die niemand tellen kan.